

Poznań, dnia 17 lutego 2023 r.

WIELKOPOLSKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW
WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY
ZABYTKÓW W POZNANIU
61-834 Poznań, ul. Gołębia 2

l.dz. Po.WR.5144.945.2.2023
Za zwrotnym potwierdzeniem odbioru

POZWOLENIE Nr 7/2023/B

na prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków

Działając na podstawie art.6 ust.1 pkt 2 lit. a, art. 7 pkt 1, art. 36 ust. 1 pkt 1, art. 36 ust. 2a, art. 36 ust. 3, art. 37a, art. 89 pkt 2, art.91 ust.4 pkt 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. (tekst jednolity Dz.U. z 2022, poz. 840.), § 12 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań architektonicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2020, poz. 256), art. 104 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. z 2022r., poz. 2000.), po rozpatrzeniu wniosku Parafii rzymskokatolickiej pw. Św. Marii Magdaleny w Wielichowie o udzielenie pozwolenia na prowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich przy obiekcie zabytkowym:

Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków

1. udziela pozwolenia

Wnioskodawcy: **Parafii rzymskokatolickiej pw. św. Marii Magdaleny w Wielichowie, ul. Szkolna 24, 64-050 Wielichowo**

(imię, nazwisko, i adres lub nazwa, siedziba i adres wnioskodawcy)

na prowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytku tj.:

oltarzu głównym z kościoła pw. św. Walentego w Wielichowie

(wskazanie zabytku z uwzględnieniem miejsca jego położenia lub przechowywania),

wpisanych do rejestru zabytków pod numerem **327/B** decyzją z dnia **28.03.1974 r.**, poz. **1** załącznika do decyzji

Zakres i sposób prowadzenia wskazanych w pozwoleniu prac: **prace konserwatorskie i restauratorskie**

wg programu prac autorstwa: **mgr Grażyny Rączkowskiej- Urabniak**

2. określa warunki polegające na obowiązku:

1) kierowania pracami konserwatorskimi, restauratorskimi albo samodzielnego ich wykonywania przez osobę spełniającą wymagania, o których mowa w art. 37a ust. 1 i 2 (*albo art. 37d*) ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,

3. ponadto określa warunki polegające na obowiązku:

- zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o odbiorze prac, przynajmniej na 14 dni przed rozpoczęciem tej czynności,

- niezwłocznego zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o zagrożeniach lub nowych okolicznościach ujawnionych w trakcie prowadzenia prac, mogących doprowadzić do uszkodzenia lub zniszczenia zabytku,
- **prowadzeniu dokumentacji przebiegu wskazanych w pozwoleniu prac, w sposób umożliwiających jednoznaczną identyfikację i dokładną lokalizację przestrzenną wszystkich czynności, użytych materiałów oraz dokonanych odkryć i przekazania jej wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w terminie 3 miesięcy od dnia zakończenia tych prac,**
- opracowanie sposobu postępowania z zabytkiem po zakończeniu wskazanych w pozwoleniu prac i przekazaniu tego opracowania wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w terminie 3 miesięcy od dnia zakończenia tych prac,
- podjęcia innych działań, które zapobiegą uszkodzeniu lub zniszczeniu zabytku.

Pozwolenie ważne jest do 31 grudnia 2025 r.

Postępowanie w sprawie wydanego pozwolenia może zostać wznowione, a następnie pozwolenie może zostać cofnięte lub zmienione na podstawie art. 47 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Uzasadnienie

W dniu 31.01.2023 r. wpłynął do tut. Urzędu wniosek Parafii rzymskokatolickiej pw. Św. Marii Magdaleny w Wielichowie o wydanie pozwolenia na przeprowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich przy ołtarzu głównym z kościoła pw. św. Walentego w Wielichowie, wpisanym do rejestru zabytków ruchomych województwa wielkopolskiego pod nr 327/B decyzją z dnia 28.03.1974 r., poz. 1 załącznika do decyzji. Powierzchnia ołtarza jest wielokrotnie niewłaściwie przemalowana, widoczne są liczne ślady wylotowa po szkodnikach drewna. Konstrukcja ołtarza jest nadwyreżona, wymaga podjęcia pilnych napraw. Na elementach złożonych widoczna degradacja gruntów i liczne odspojenia. Obrazy zachowane w stanie złym, mocno przemalowane. zabytki wymagają podjęcia prac konserwatorskich.

Pouczenie

1. **Od decyzji niniejszej służy stronie odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego złożone w terminie 14 dni od daty jej otrzymania, za pośrednictwem Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.**
2. **Zgodnie z art. 127a. § 1 kpa w trakcie biegu terminu do wniesienia odwołania strona może zrzec się prawa do wniesienia odwołania wobec organu administracji publicznej, który wydał decyzję. Z dniem doręczenia organowi administracji publicznej oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania przez ostatnią ze stron postępowania, decyzja staje się ostateczna i prawomocna (art. 127a § 2 kpa) .**
3. Zgodnie z art. 47 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wojewódzki konserwator zabytków może wznowić postępowanie w sprawie wydanego pozwolenia, o którym mowa w art. 36 ust. 1, a następnie zmienić je lub cofnąć w drodze decyzji, jeżeli w trakcie wykonywania badań, prac, robót lub innych działań określonych w pozwoleniu wystąpiły nowe fakty i okoliczności, mogące doprowadzić do uszkodzenia lub zniszczenia zabytku.
4. Zgodnie z art. 37 a Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. pracami konserwatorskimi, pracami restauratorskimi lub badaniami konserwatorskimi, prowadzonymi przy zabytkach wpisanych do rejestru kieruje osoba, która ukończyła studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie, w zakresie konserwacji i restauracji dzieł sztuki lub konserwacji zabytków oraz która po rozpoczęciu studiów drugiego stopnia lub po zaliczeniu szóstego semestru jednolitych studiów magisterskich, przez co najmniej 9 miesięcy brała udział w pracach konserwatorskich, pracach restauratorskich lub badaniach konserwatorskich, prowadzonych przy zabytkach wpisanych do rejestru, inwentarza muzeum będącego instytucją kultury lub zaliczanych do jednej z kategorii, o których mowa w art. 14a ust. 2.
W dziedzinach nieobjętych programem studiów wyższych, o których mowa w ust. 1, pracami konserwatorskimi, pracami restauratorskimi lub badaniami konserwatorskimi, prowadzonymi przy zabytkach wpisanych do rejestru kieruje osoba, która posiada:
 - 1) świadectwo ukończenia szkoły średniej zawodowej oraz tytuł zawodowy albo wykształcenie średnie i dyplom potwierdzający posiadanie kwalifikacji zawodowych w zawodach odpowiadających danej dziedzinie lub
 - 2) dyplom mistrza w zawodzie odpowiadającym danej dziedzinie
 – oraz która, przez co najmniej 4 lata brała udział w pracach konserwatorskich, pracach restauratorskich lub badaniach konserwatorskich, prowadzonych przy zabytkach wpisanych do rejestru, inwentarza muzeum

będącego instytucją kultury lub zaliczanych do jednej z kategorii, o których mowa w art. 14a ust. 2.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się do osób, które samodzielnie wykonują prace konserwatorskie, prace restauratorskie lub badania konserwatorskie, prowadzone przy zabytkach wpisanych do rejestru.

5. Zgodnie z art. 37 g

Udział w pracach konserwatorskich, pracach restauratorskich, badaniach konserwatorskich, robotach budowlanych lub badaniach architektonicznych, prowadzonych odpowiednio przy zabytku wpisanym do rejestru, inwentarza muzeum będącego instytucją kultury lub zaliczanych do jednej z kategorii, o których mowa w art. 14a ust. 2, oraz badaniach archeologicznych, lub zatrudnienie przy tych pracach lub badaniach w muzeum będącym instytucją kultury, potwierdzają świadectwa, w tym dotyczące odbytych praktyk zawodowych, oraz inne dokumenty zaświadczające udział w tych pracach, badaniach lub robotach lub zatrudnienie przy tych pracach wydane przez kierownika jednostki organizacyjnej, na rzecz której te prace, badania lub roboty były wykonywane, albo przez osobę, pod której nadzorem były wykonywane, w tym zakresy obowiązków na stanowiskach pracy w muzeum będącym instytucją kultury, lub zaświadczenia wydane przez wojewódzkich konserwatorów zabytków.

2. Udział w pracach konserwatorskich, pracach restauratorskich, badaniach konserwatorskich, robotach budowlanych lub badaniach architektonicznych prowadzonych przed dniem 26 sierpnia 2011 r. przy zabytku niewpisanym do rejestru zabytków potwierdzają świadectwa, inne dokumenty lub zaświadczenia, o których mowa w ust. 1.

6. Zgodnie z art. 37 h

1. Wykształcenie i tytuły zawodowe, o których mowa w art. 37a, art. 37b, art. 37d i art. 37e, mogą być uzyskane poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli są one uznawane za równorzędne z wykształceniem i tytułami zawodowymi uzyskanymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie odrębnych przepisów.

2. Doświadczenie zawodowe, o którym mowa w art. 37a, art. 37b i art. 37d, może być nabyte poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o ile dotyczy prac konserwatorskich, prac restauratorskich, badań konserwatorskich lub badań architektonicznych, prowadzonych przy zabytkach wpisanych do inwentarza muzeum lub zaliczanych do jednej z kategorii, o których mowa w art. 14a ust. 2.

7. Kto prowadzi prace konserwatorskie/ restauratorskie przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków niezgodnie z zakresem lub warunkami określonymi w pozwoleniu wojewódzkiego konserwatora zabytków, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 500 000 zł. (art. 107d ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

8. Kto bez pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków podejmuje działania, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 1-5, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 500 000 zł. (art. 107d ust. 1 ustawy)

Z upoważnienia
Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
mgr Justyna Pawłowicz
Zastępca
Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Załączniki:

Program prac konserwatorskich/ restauratorskich

Otrzymują:

1. Parafia rzymskokatolicka pw. św. Marii Magdaleny w Wielichowie, ul. Szkolna 24, 64-050 Wielichowo
2. a/a md

Do wiadomości:

1. Kuria Archidiecezji Poznańskiej

Wnieiono opłatę skarbową

w kwocie 821-.....

Kierownik Wydziału
ds. zabytków ruchomych

mgr Maria Dworniczak

Wielichowo, kościół p.w. Św. Walentego, woj. wielkopolskie

Dotyczy ołtarza głównego p.w. Św. Walentego

Z upoważnienia
Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
mgr Justyna Pawłowicz
Zasadyca
Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Stan zachowania

Powierzchnia ołtarza przemalowana wielokrotnie. Nie wiadomo w jakim stanie i w jakiej ilości zachowała się oryginalna powłoka. Liczne ślady ingerencji drewnojadów. Konstrukcja ołtarza nadwyrężona, wymaga napraw stolarskich (po rozpoczęciu prac i oczyszczeniu ołtarza może ujawnić się inny stan faktyczny). Z elementów złożonych odpadają grunty (co najmniej 2 różne warstwy). Rzeźby wielokrotnie przemalowane. Obrazy opisane poniżej.

Program prac przy ołtarzu głównym

- wykonanie wstępnej dokumentacji fotograficznej, kontynuacja w trakcie prowadzenia prac
- demontaż ołtarza i rzeźb, wstępne oczyszczenie z kurzu, demontaż obrazów oraz wszystkich aplikacji, transport elementów do pracowni
- usunięcie chemicznie przemalowań powierzchni ołtarza, aplikacji i rzeźb, aż do warstwy oryginalnej. Gdyby się okazało, że oryginał jest w stanie szczątkowym, albo nie uda się usunąć przemalowań nie niszcząc oryginału, jest możliwość nie usuwania wtórnych warstw malarskich i pozostawienie obecnej powłoki i kolorystyki, oczywiście po uprzednim uzgodnieniu takich zabiegów z konserwatorem wojewódzkim.
- usunięcie odpadających warstw gruntów z elementów złożonych, mechanicznie i chemicznie
- prace stolarskie: ewentualne wymiany i naprawy elementów drewnianych, utwardzanie drewna nadwyrężonego drewnojadami Paraloidem B 72, uzupełnianie ubytków w powierzchni drewnianej
- odtłuszczenie całej powierzchni
- uzupełnianie ubytków gruntu na całej powierzchni ołtarza, nakładanie nowych gruntów kredowo-klejowych na elementy pierwotnie złożone
- opracowanie powierzchni gruntów i pozostałych uzupełnień na całej powierzchni ołtarza, rzeźb i aplikacji
- prace pozłotnicze: złocenie „na poler” - nakładanie pulmentu czerwonego, nakładanie złota płatkowego i srebra płatkowego, polerowanie agatami, utrwalanie srebra oraz złożone „na mat” - nakładanie szelaku, następnie mixtionu, nakładanie złota i srebra płatkowego, gierowanie i matowanie powierzchni, utrwalanie srebra
- izolacja powierzchni kitów
- uzupełnienie polichromii powierzchni ołtarza zgodnie z oryginalną techniką, ewentualne rekonstrukcje marmoryzacji oraz uzupełnienie polichromii na rzeźbach, scalenie kolorystyczne całej powierzchni ołtarza, werniksowanie

Ręka-Ute

Kościół p.w. Św. Walentego w Wielichowie

Obraz św. Walentego z ołtarza głównego

Stan zachowania

Obraz olejny na płótnie, autor nieznany, XVII w. Wymiary 110,5 cm x 84 cm. Ze względu na utrudniony dostęp do obrazu, opis jego stanu zachowania jest dość ogólny. Płótno będące podłożem obrazu jest przyklejone na całej powierzchni do drewnianej deski. Deska jest w bardzo złym stanie, z licznymi otworami po kołatkach. Stan płótna: otwory po kołatkach przechodzących z deski, liczne dziury w płótnie, głównie w miejscach mocowania srebrnej sukienki. Płótno jest miejscami odspojone od drewnianego podłoża, widać liczne pionowe spęcherzenia. Stan zachowania oryginalnej warstwy malarskiej jest trudny do określenia. Przemalowania pokrywają ok 90% oryginału. Tylko w obrębie karnacji Św. Walentego i klęczącej u jego stóp kobiety, można dopatrzeć się pozostałości oryginału. Ponieważ przemalowania są tak rozległe i wykonane bardzo grubą warstwą farby (możliwe, że fabrycznej z puszki), trzeba założyć, że oryginał pod spodem może być w stanie szczątkowym. W dolnej części obrazu i po bokach – przemalowania położone są szerokim pasem bezpośrednio na płótnie (bez gruntów). Wtórna warstwa malarska jest bardzo nierówna, widać liczne grudki. Werniks jest zmatowiały. Srebrna sukienka zachowana jest dość dobrze, prawdopodobnie była czyszczona w trakcie „renowacji” obrazu.

Prognozowane prace

- wyjęcie obrazu z ołtarza i ramy
- odjęcie płótna od drewnianego podłoża
- zdjęcie srebrnej sukienki
- usunięcie przemalowań
- wykonanie napraw płótna (łatki)
- uzupełnienie ubytków gruntu (kity)
- podmalówki akwarelowe na kitach
- zdublowanie obrazu nowym płótnem (syntetycznym) przy użyciu Bevy
- naciągnięcie obrazu na nowe krosno
- retusz kolorystyczny farbami żywicznymi i żywiczno-olejnymi
- zamontowanie obrazu w ramie

Srebrna sukienka, po oczyszczeniu, może być zamocowana na płycie od odwrocia obrazu, lub umieszczona na nowym podłożu (po wykonaniu kopii twarzy i rąk św. Walentego) i powieszona na ścianie kościoła obok ołtarza jako osobny obiekt.

Najbardziej pracochłonne może okazać się odrywanie płótna od deski.

Cudowny obraz św. Walentego z ołtarza głównego

Stan zachowania

Obraz olejny na płótnie, autor nieznany, XVII w. Wymiary 110,5 cm x 84 cm. Ze względu na utrudniony dostęp do obrazu, opis jego stanu zachowania jest dość ogólny. Płótno będące podłożem obrazu jest przyklejone na całej powierzchni do drewnianej deski. Deska jest w bardzo złym stanie, z licznymi otworami po kołatkach. Stan płótna: otwory po kołatkach przechodzących z deski, liczne dziury w płótnie, głównie w miejscach mocowania srebrnej sukienki. Płótno jest miejscami odspojone od drewnianego podłoża, widać liczne pionowe spęcherzenia. Stan zachowania oryginalnej warstwy malarskiej jest trudny do określenia. Przemalowania pokrywają ok 90 % oryginału. Tylko w obrębie karnacji św. Walentego i klęczącej u jego stóp kobiety, można dopatrzeć się pozostałości oryginału. Ponieważ przemalowania są tak rozległe i wykonane bardzo grubą warstwą farby (możliwe, że fabrycznej z puszki), trzeba założyć, że oryginał pod spodem może być w stanie szczątkowym. W dolnej części obrazu i po bokach – przemalowania położone są szerokim pasem bezpośrednio na płótnie (bez gruntów). Wtórna warstwa malarska jest bardzo nierówna, widać liczne grudki. Werniks jest zmatowiały. Srebrna sukienka zachowana jest dość dobrze, prawdopodobnie była czyszczona w trakcie „renowacji” obrazu.

Obraz zastłaniający również przedstawia wizerunek św. Walentego. Wykonany w XIX w. w technice olej na płótnie, również naklejony na deskę. Widoczne odspojenia od podłoża w formie purchli. Zdejmowanie płótna z drewnianego podłoża może być (tak jak w przypadku obrazu głównego) dużą niespodzianką.

Obraz ze zwieńczenia ołtarza, przedstawia wizerunek św. Józefa, owalny, olej na płótnie. Z poziomu „0” nie widać czy ten obraz też został przyklejony na drewniane podłoża czy nie, jak również nie można dokonać dokładnych oględzin.

Program prac (dotyczy również obrazu zastłaniającego z wizerunkiem św. Walentego oraz obrazu ze zwieńczenia z wizerunkiem św. Józefa)

- wykonanie dokumentacji fotograficznej i kontynuacja w trakcie prowadzenia prac
- wyjęcie obrazu z ołtarza i ramy
- zdjęcie srebrnej sukienki z obrazu
- odjęcie płótna od drewnianego podłoża mechanicznie i chemicznie (ta czynność może okazać się bardzo pracochłonna)
- usunięcie wszystkich warstw przemalowań
- wykonanie napraw płótna (łatki)
- uzupełnienie ubytków gruntu masą kredowo-klejową (kity)
- zdublowanie obrazu nowym płótnem (syntetycznym) przy użyciu Bevy
- naciągnięcie obrazu na uprzednio wykonane nowe krosno, (owalne w obrazie św. Józefa)
- wykonanie podmalówek akwarelowych na powierzchni kitów

Ryszard Uliński

- retusz kolorystyczny farbami żywicznymi i żywiczno-olejnymi

- nałożenie werniksu końcowego

- zamontowanie obrazu w ramie

- wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej

- oczyszczenie srebrnej sukienki z brudu i patyny, zabezpieczenie powierzchni srebra

Srebrna sukienka, po oczyszczeniu, może być zamocowana na płycie zamontowanej na odwrocie obrazu, lub umieszczona na nowym podłożu (po wykonaniu kopii twarzy i rąk św. Walentego) i umieszczona na ścianie kościoła obok ołtarza jako osobny obiekt.

Grażyna Rączkowska-Urbaniak

Mgr Grażyna Rączkowska - Urbaniak